

**ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ АНАТОЛІЯ
НАЗАРЕНКА**

СХВАЛЕНО

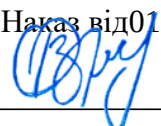
Протокол засідання кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій від 26 червня 2026 року №4

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
(протокол засідання вченої ради
ХОППО ім. А. Назаренка від 30 червня 2026 року № 2)

Ректор Хмельницького обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти
імені Анатолія Назаренка
Наказ від 01 липня 2026 № 214/но

 В.ОЧЕРЕТЯНКО

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗЗСО
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПЕДАГОГА
ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З УЧНЯМИ З
ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ»**

Розробник: Хмельницький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка (Шечишена Оксана Володимирівна, кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій; Клімкіна Наталя Григорівна, старший викладач кафедри психології та інклюзивної освіти, методик природничо-математичних дисциплін і технологій)

Напрямок підвищення кваліфікації: Особливості впровадження інклюзивного навчання та реалізація педагогічної підтримки учнів з особливими освітніми потребами на рівні базової середньої освіти

Розроблено на основі Закону України «Про повну загальну середню освіту» (ст. 51) (від 16.01.2020 р.); Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ МОН від 29.08.2024 р. № 1225)

Рецензенти:

Андрій Гулеватий, кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету підвищення кваліфікації педагогічних працівників Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Анатолія Назаренка

Алла Царенко, практичний психолог вищої категорії комунального закладу загальної середньої освіти «Ліцей № 15 імені Олександра Співачука Хмельницької міської ради»

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту», зумовлена підвищенням вимог до якості психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в умовах інклюзивної освітньої практики та викликів, зумовлені подіями воєнного часу в Україні.

Супровід дітей та підлітків відбувається на тлі глибоких та потужних соціальних трансформацій, спричинених повномасштабною війною в Україні. Освітня система сьогодні перебуває на етапі функціонування в умовах постійних змін: вимушене переміщення педагогів, дітей і батьків, втрати, загроза безпеці, перебої в навчальному процесі, а також зростання рівня невпевненості та тривожності, депресивних станів, емоційного виснаження та психотравматизації серед усіх учасників освітнього процесу.

За таких обставин зростає потреба у психолого-педагогічному супроводі дітей та підлітків, допомозі їм у відновленні ресурсності в умовах викликів, зумовлених подіями сьогодення. Діти з ООП є особливо чутливими до дії стресогенних чинників, що відображається на їхньому особистісному розвитку та навчальній мотивації. Подібне явище значно ускладнює їхні адаптивні можливості та відображається на рівні їх соціалізації.

Тому особливої актуальності для педагога набуває посилення розвитку умінь партнерської взаємодії, здатностей до переосмислення та відпрацювання психологічних принципів комунікативної взаємодії не лише з дітьми, але й з їх батьками в умовах викликів сьогодення. Роль педагога в умовах сучасних викликів зводиться до психосоціальної підтримки дітей з ООП та досягнення зворотного зв'язку з ними та їхніми батьками, створення на цій основі безпечного та підтримувального освітнього середовища.

Тому програма спрямована на розвиток професійних компетентностей педагога та вдосконалення професійних навичок, оновлення та посилення знань про психолого-педагогічний супровід дітей з ООП та їх інтегрування в інклюзивне освітнє середовище, а відтак, відпрацювання психологічних здатностей щодо роботи з наслідками війни та посилення ресурсного стану дітей з ООП.

Цільова група: педагогічні працівники ЗЗСО.

Обсяг (тривалість): 15 годин (0,5 кредиту ЄКТС), з них лекції – 3 год; практичні заняття – 10 год., контрольні заходи (тестування) – 2 год.

Особливості реалізації програми: зміст програми інтегровано в один навчальний модуль. Реалізація програми ґрунтується на поєднанні теоретичних занять та практико-орієнтованих форм роботи. Тривалість програми – до 1 тижня. Для успішної реалізації практичного компоненту програми слухачам рекомендується приєднуватись до онлайн-занять з персонального комп'ютера або ноутбука.

Форма підвищення кваліфікації: очна, дистанційна, на базі замовника.

Мета підвищення кваліфікації: підвищення професійної компетентності вчителів закладів загальної середньої освіти щодо здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП з урахуванням актуальних викликів воєнного часу, трансформації системи освіти, особливостей психофізичного розвитку, вікових і соціокультурних особливостей здобувачів освіти.

Завдання підвищення кваліфікації:

- ознайомити з нормативно-правовою базою функціонування інклюзивної освіти;
- посилити професійні спроможності здійснювати психологічний супровід дітей з ООП в умовах інклюзивної освітньої практики з урахуванням психофізичних, вікових, когнітивних та мотиваційних особливостей;
- розвинути навички створення безпечного, підтримувального освітнього середовища;
- удосконалити підходи щодо надання педагогічної підтримки дітям з ООП в умовах інклюзивного середовища;
- розвинути здатність до рефлексії, професійного саморозвитку та навчання впродовж життя.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться: психологічна (Б1), компетентність педагогічного партнерства (Б3), інклюзивна (В1), організаційна (Г2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

Знання й розуміння:

- нормативно-правового регулювання інклюзивної освіти;
- підходів до вивчення стану розвитку дітей з ООП в практиці інклюзивного навчання;
- діапазону комунікативних та поведінкових аспектів розвитку дітей з ООП та їх врахування в межах інклюзивної освітньої практики;
- цілісної системи знань про сутність інклюзивної освіти як сучасної освітньої парадигми, що базується на принципах рівності, недискримінації та поваги до різноманітності;
- змісту ключових понять, пов'язаних з «інклюзією», «інклюзивним навчанням», «особливими освітніми потребами», «учні з ООП», їх нормативно-правового підґрунтя та місця в системі базової середньої освіти;
- особливостей організації інклюзивного освітнього середовища, ролі адаптації та модифікації навчального процесу, а також значення індивідуального підходу до кожного учня;

- структури психолого-педагогічного супроводу та функцій команди фахівців;
- принципів і механізмів надання педагогічної підтримки учням з особливими освітніми потребами;
- важливості створення безпечного, інклюзивного середовища, що сприяє розвитку не лише академічних, а й соціальних компетентностей;
- ролі індивідуальної програми розвитку як ключового інструменту планування освітнього процесу, а також значення партнерської взаємодії з батьками та міждисциплінарної співпраці;
- інклюзивного навчання як процесу, спрямованого на повноцінну участь кожної дитини в освітньому середовищі;
- нормативно-правового забезпечення з організації фізичного освітнього середовища в ЗЗСО;
- бар'єрів у навчанні в дітей з ООП;
- алгоритмів підтримки дітей з різними порушеннями;
- умов забезпечення безбар'єрності для дітей з ООП та шляхів реалізації соціально-психологічної безбар'єрності.

Уміння:

- здійснювати пошук компенсаторних можливостей дітей з ООП та створювати для них ситуації успіху;
- визначати освітні потреби учнів з урахуванням їх індивідуальних особливостей;
- аналізувати освітнє середовище на предмет його інклюзивності та доступності;
- застосовувати принципи інклюзивного навчання у професійній діяльності;
- розробляти та реалізовувати індивідуальну програму розвитку учня;
- адаптувати та модифікувати навчальні матеріали відповідно до потреб учнів;
- використовувати диференційовані методи та прийоми навчання;
- організовувати ефективну взаємодію в команді психолого-педагогічного супроводу;
- налагоджувати партнерську співпрацю з батьками учнів;
- створювати безпечне, толерантне та підтримувальне освітнє середовище;
- здійснювати педагогічний супровід та підтримку учнів з особливими освітніми потребами
- оцінювати навчальні досягнення учнів з урахуванням їх індивідуального прогресу;
- організувати безбар'єрне освітнє середовище в ЗЗСО;
- усунути бар'єри у навчанні в дітей з ООП;
- забезпечити фізичну безбар'єрність ЗЗСО;
- реалізувати шляхи соціально-психологічної безбар'єрності в ЗЗСО;

- рефлексувати власну професійну діяльність в умовах інклюзивного навчання.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- прийняття різноманітності розвиває креативність педагога та сприяє розширенню діапазону застосовуваних методів підтримки та мотивації дітей з ООП.

- прийняття різноманітності як норми сучасного освітнього середовища;
- позитивне ставлення до інклюзивного навчання та готовність його впроваджувати;

- толерантність і повага до індивідуальних особливостей кожного учня;
- емпатійне ставлення до дітей з особливими освітніми потребами;
- орієнтація на забезпечення рівних освітніх можливостей для всіх;
- усвідомлення цінності кожної особистості незалежно від її можливостей;

- готовність до співпраці в команді фахівців супроводу;
- відкритість до змін і впровадження нових педагогічних підходів;
- відповідальність за створення безпечного та підтримувального освітнього середовища;

- прагнення до професійного саморозвитку в сфері інклюзивної освіти;
- дотримання принципів педагогічної етики в роботі з учнями та їхніми родинами;

- усвідомлення важливості партнерської взаємодії з батьками;
- готовність до рефлексії та вдосконалення власної педагогічної діяльності.

- ставлення до дітей з ООП, як рівноправних учасників освітнього процесу; врахування багатоманітності в освітньому процесі.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації. Оцінювання результатів навчання здійснюється на основі поєднання формувального та підсумкового оцінювання. Формувальне оцінювання здійснюється для відслідковування прогресу слухачів, їх здатності застосовувати здобуті знання під час виконання практичних кейсів з проблемними ситуаціями, практичних робіт, надання зворотного зв'язку, здійснення самооцінювання та взаємооцінювання, коригування їх навчальної траєкторії.

Підсумкове (бальне) оцінювання здійснюється наприкінці навчання (тестування за всіма темами освітньої програми).

Під час тестування пропонуються завдання з вибором однієї або кількох правильних відповідей, на встановлення відповідностей та матричні запитання (сітка з прапорцями або перемикачами).

Тест складається з 16 завдань, які розподілені за рівнями складності та балами таким чином:

-8 запитань базового рівня (знання фактів, визначень, термінів, розпізнавання об'єктів) - по 1 балу за запитання;

-6 запитань середнього рівня (вміння групувати, сортувати, порівнювати, знаходити логічні зв'язки, застосовувати базові знання) – по 3 бали за запитання;

- 2 запитання високого рівня (вміння вирішувати нестандартні завдання, аналізувати процеси, прогнозувати результати) - по 4 бали за запитання.

Максимальна кількість балів за тест: 34, прохідний бал: 24 (70 %).

Документ про підвищення кваліфікації: свідоцтво.

Вартість: безоплатно відповідно до регіонального замовлення слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних, керівних працівників і працівників науково-методичних об'єднань Хмельницької області на 2027 рік.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст програми інтегрований в один модуль та складається з чотирьох взаємопов'язаних тем. Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, - 15, з них 3 год – лекційні заняття, 10 год – практичні заняття, 2 год - контрольні заходи (тестування).

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Л	Пр.	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі					
Тема 1.1. Нормативно-правова база в роботі вчителя. Розробка та моніторинг ІПР. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі. Форми та методи взаємодії.	2	1			3
Тема 1.2. Діапазон комунікативних та поведінкових аспектів розвитку дітей з ООП та їх врахування педагогом в умовах інклюзивної освітньої практики.		4			4
Тема 1.3. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти. Поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами».	1	3			4

Особливості надання педагогічної підтримки.					
Тема 1.4. Організація безбар'єрного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти.		2			2
Разом за модулем	3	10			13
Підсумкові заходи					
Контроль знань (тестування)				2	2
Усього	3	10		2	15

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1

Підтримка психологічного благополуччя учасників освітнього процесу та робота в інклюзивному середовищі

Тема 1.1. Нормативно-правова база в роботі вчителя. Розробка та моніторинг ІПР. Співпраця вчителя та асистента вчителя в інклюзивному класі. Форми та методи взаємодії

Нормативно-правове регулювання інклюзивної освіти. Порядок створення інклюзивних класів. Розробка, впровадження та моніторинг ІПР. Функції та співпраця вчителя й асистента вчителя. Форми й методи взаємодії в інклюзивному класі.

Тема 1.2. Діапазон комунікативних та поведінкових аспектів розвитку дітей з ООП та їх врахування педагогом в умовах інклюзивної освітньої практики

Поняття, пов'язані із «комплексною психолого-педагогічною оцінкою розвитку особи» та «постановкою діагнозу», «освітніми труднощами» та «підтримкою в освітньому процесі». Компенсаторні можливості дітей з ООП. Комунікативні та поведінкові аспекти розвитку дітей з ООП та їх врахування педагогом в умовах інклюзивної освітньої практики. Шляхи послаблення дезонтогенетичних розладів та посилення комунікативних та регуляторних механізмів особистості розвитку дітей з ООП.

Тема 1.3. Організація інклюзивного навчання на рівні базової середньої освіти. Поняття «інклюзія», «інклюзивне навчання», «особливі освітні потреби», «учні з особливими освітніми потребами». Особливості надання педагогічної підтримки

Сутність та розмежування понять, пов'язаних з інклюзивною освітньою практикою. «Інклюзія» як процес забезпечення повноцінної участі кожної людини в суспільному житті. «Інклюзивне навчання» як організація освітнього процесу. «Особливі освітні потреби» та їх кореляція з фізичними, психічними, інтелектуальними чи соціальними особливостями розвитку дитини. Забезпечення рівного доступу до освіти, усунення бар'єрів у навчанні,

розвиток толерантності та взаємоповаги, формування сприятливого соціального клімату в дитячому колективі як основні завдання інклюзивного навчання.

Принцип недискримінації, врахування багатоманітності людини та необхідності адаптації освітнього процесу до її індивідуальних можливостей. Ідеї рівності, поваги до людської гідності, прийняття різноманітності та соціальної справедливості як цінності інклюзивного навчання.

Тема 1.4. Організація безбар'єрного освітнього середовища в закладі загальної середньої освіти

Міжнародні документи й нормативно-правові акти з організації фізичного освітнього середовища в ЗЗСО. Система організації безбар'єрного освітнього середовища для дітей з різними видами порушень. Бар'єри у навчанні в дітей з ООП. Організація фізичної безбар'єрності ЗЗСО. Алгоритми підтримки дітей з різними порушеннями. Умови забезпечення безбар'єрності для дітей з ООП та шляхи реалізації соціально-психологічної безбар'єрності.

Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Нейровправи (на зняття напруги та розвиток координації, на перемикання уваги та саорегуляцію).
2. Кооперативне навчання (залучення дітей з ООП до спільної роботи з ровесниками).
3. Вправа «Лимон» (на розслаблення).
4. Вправа «Скеля» або «Стопи в підлогу» (на досягнення дітьми фізичного відчуття стабільності).
5. Вправа «Твердий предмет» (на відпрацювання в дітей здатностей зосереджуватися на фізичних відчуттях).
6. Техніка «Какао» (на дихання, зняття напруги).
7. Вправа «Макарони» (Тверді-м'які) (на розслаблення).
8. Аналіз кейсу «Учень з ООП у класі».
9. Обговорення методів підтримки дітей з різними видами порушень.
10. Розробка рекомендацій для навчання дітей з порушенням слуху, зору.
11. Створення алгоритмів підтримки дітей з різними порушеннями.
12. Типи ООП. Диференціація навчальних та інтелектуальних труднощів
13. Диференціація способів адаптації та модифікації навчальних програм
14. Реалізація способів адаптації/модифікації відповідно до ООП учнів
15. Форми взаємодії асистента і вчителя інклюзивного навчання

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2020 №898.

URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartivpovnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898> . Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року: постанова Кабінету Міністрів України від від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про затвердження професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/Nakaz_MON_1225.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

4. Про освіту: Закону України від 5. 09.2017 р. №2145-VIII. *Голос України*. 2017.27 верес. (№178-179). С.10-22.

5. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти : наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-prymirnoho-polozhennia-pro-komandu-psykholohopedahohichnoho-suprovodu-dytyny-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebamy-v-zakladi-zahalnoi-serednoi-ta-doshkilnoi-osvity>. Дата звернення: 12.03.2026.

6. Про охорону дитинства: Закон України від 26.04.2001 № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

7. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

8. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.12.2016 № 988-р (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

9. Про методичні рекомендації: Безпечне освітнє середовище: надання індивідуальної підтримки учням з особливими освітніми потребами під час підготовки до реагування на надзвичайні ситуації: Лист МОН України від 03.08.2023 р. № 1/11479-23.

10. Довідник безбар'єрності. URL: <https://bf.in.ua>. Дата звернення: 16.04.2026.

11. Порядок реагування на випадки булінгу (цькування) та застосування заходів виховного впливу в закладах освіти, затверджений наказом МОН України від 28.12.2019 № 1646.

12. Про схвалення Концепції безпеки закладів освіти: розпорядження Кабінету Міністрів України від 07 квітня 2023 року № 301-р. – URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 22.06.2026).

Основна література

1. Про затвердження типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти: наказ МОН від 12.10.2022 № 904. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/87557/. Дата звернення: 12.03.2026.

2. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації асистентів учителів закладів загальної середньої освіти, діяльність яких спрямована на забезпечення реалізації Державного стандарту базової середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 04 листопада 2025 р. № 1451. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-typovoi-prohramy-pidvyshchennia-kvalifikatsii-asystentiv-uchyteliv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity-diialnist-iakykh-spriamovana-na-zabezpechennia-realizatsii-derzhavnoho->. Дата звернення: 12.03.2026.

3. Про затвердження Типової програми підвищення кваліфікації для асистентів учителів закладів загальної середньої освіти “Організація партнерської взаємодії асистента вчителя з учасниками освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти”: Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.02.2026 р. №327. URL: <https://drive.google.com/file/d/1ycGvJKUB-lrLVAY8HM669jvOjLd4xzS8/view> . Дата звернення: 12.03.2026.

4. Оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами / методичні рекомендації / укладачі: Н. Софій, О. Стягунова, О. Федоренко. Київ, УІРО, 2024, 40 с.

5. Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.06.2024 № 527-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/527-2024-%D1%80#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

6. Про внесення змін до Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти: наказ Міністерства освіти і науки України від 29.05.2025 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

7. Шевчук Л., Заплотинська О., Дроздик Л., Войцеховська І. Впроваджуємо інклюзію в закладі освіти. Методичний посібник. Державна служба якості освіти України, 2023. 86 с. URL: https://sqe.gov.ua/wp-content/uploads/2023/09/Inclusion_zaklad_osvity_SQE-SURGe_2023.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

8. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти: постанова КМУ від 15 вересня 2021 р. № 957. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/957-2021-%D0%BF#Text>. Дата звернення: 12.03.2026.

9. Цифровий учитель : путівник для професійного зростання / укладачі : Ю. Ковальчук, І. Круть, О. Федоренко. Київ : ЮНЕСКО, 2024, 88 с. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2024/10/czyfrovij_uchytel_putivnyk_dlya_profesijnogo_zrostannya.pdf. Дата звернення: 12.03.2026.

Додаткова література

1. Баранник Н., Дяченко-Богун М. Формування пізнавальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами // Витоки педагогічної майстерності. 2022. № 29.

2. Бондаренко В., Вовк Н. Підготовка вчителя до роботи в класах з інклюзивною освітою // Професіоналізм педагога. 2022. № 17. С. 27–35.

3. Ліннік О. Змішане навчання як стратегія адаптації освітнього процесу в школі // Педагогічна освіта: теорія і практика. Психологія. Педагогіка. 2023. № 39. DOI: 10.28925/2311-2409.2023.394.

4. Соболева Н. Методичні рекомендації щодо організації практичної роботи зі здобувачами освіти з інтелектуальними труднощами в умовах інклюзивного навчання, спрямовані на допомогу педагогічним працівникам команди супроводу осіб з особливими освітніми потребами закладів дошкільної та загальної середньої освіти. УІРО. 2024. 24 с. URL: <https://uied.org.ua/2024/09/12246/>. Дата звернення: 12.03.2026.

5. Теоретико-методологічні засади оцінки розвитку дітей з особливими освітніми потребами у вітчизняній спеціальній психології: колективна монографія / авт. кол.: Т.В.Жук, Т.Д.Ілляшенко, Т.Д.Каменщук, А.Г.Обухівська, Г.В.Якимчук; за ред. А.Г.Обухівської, Т.Д.Ілляшенко. Київ: Укр. науково-методич. центр практичної психології і соціальної роботи, 2023. 105 с.

6. Туріщева Л.В. Увага! Особливі діти. – Х.: Вид. група «Основа», 2016. 128 с.

7. Утьосова О.І. Психолого-педагогічні основи діяльності асистента вчителя, асистента вихователя закладів освіти. Методичні вказівки до самостійної роботи для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 016 “Спеціальна освіта” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти - Ужгород: ДВНЗ “Ужгородський національний університет”, 2024, 98 с.

8. Школяр Л., Михайлюченко А. Соціалізація дітей з особливими потребами в умовах воєнного стану // Humanitas. 2023. №5.

9. Щодо асистента учня (дитини) в закладах освіти: лист Міністерства освіти і науки України від 19.08.2022 № 1/9540-22. URL: <https://document.vobu.ua/doc/14771>. Дата звернення: 12.03.2026.

